4.4. ARAPÇA VE FARSÇA ASILLI TÜRKÇELEŞMİŞ KELİMELERİN OKUNUŞU

KONUYA HAZIRLIK

1. Nihad Sami Banarlı'nın **"Türk halk zevki bir kelimeyi Türkçeleştirirken öyle sihirli bir ses, öyle ahenk verir ki kelime, ifade ettiği mananın âdeta notası, musikisi olur; bazen rengi, kokusu ve buğusu olur."** sözünden yola çıkarak Türkçeye yabancı dillerden geçen kelimeler konusunda neler söyleyebilirsiniz?

2. "Uzun ünlü" kavramıyla ilgili bildiklerinizi söyleyiniz ve uzun ünlü taşıyan kelimelere örnekler veriniz.

OSMANLI TÜRKÇESİ

Arapça ve Farsçadan Osmanlı Türkçesine geçmiş alıntı kelimelerin bu dilde de asıl şekillerini muhafaza ettikleri görülür. Bununla beraber söz konusu kelimeler Türkçedeki kullanımlarında kendilerine has özellikler kazanmıştır. Bu kelimeler yazılış özelliklerine bakılmaksızın Türkçe söylenişlerine göre okunur.

a) Tabloda verilen Arapça ve Farsça asıllı Türkçeleşmiş kelimeleri, ünlülerinin yazılışlarına ve okunuşlarına dikkat ederek inceleyiniz.

Ar. عقل	Far. گُل	Ar. غربت	Farsça بخشش	Ar. مهندس	Arapça قلم
akıl	gül (çiçek)	gurbet	bahşiş	mühendis	kalem
Far. هفته	Far. آرزو	Ar. غرور	Ar. خفيف	Far. تنها	Ar. كتاب
hafta	arzu	gurur	hafif	tenha	kitap
Ar. اعضا	Far. آسايش	Ar. عالم	Ar. اخلاق	Ar. تربيه	Ar. سجده
aza	asayiş	âlem	ahlak	terbiye	secde
Ar. اجرت	Ar. احد	Ar. اعتراف	Ar. اسم	Ar. اصلاح	Ar. ادب
ücret	Uhut	itiraf	isim	ıslah	edep
Ar. عنوان	Ar. عمره	Ar. عثمان	Ar. عمر	Ar. علم	Ar. عرق
ünvan	umre	Osman	ömür	ilim	ırk
Ar. مليت	Ar. داخليه	Ar. فضله	Ar. جامع	Ar. تعمير	Ar. شعر
milliyet	dâhiliye	fazla	cami	tamir	şiir

b) Tabloda verilen Arapça ve Farsça asıllı Türkçeleşmiş kelimeleri yazılış ve söylenişlerine dikkat ederek inceleyiniz.

Ar. رئيس	Ar. مسئله	Ar. مأمور	Ar. تنفّس	Ar. ظنّ	Ar. جنّت
reis	mesele	memur	teneffüs	zan(n)	cennet
Far. گرچه	Ar. مادامكه	Far. چونكه	Ar. بشرى	Ar. مصطفى	Ar. حتّى
gerçi	mademki	çünkü	Büşra	Mustafa	hatta
Ar. بعض	Ar. عين	Ar. مآل	Ar. قرآن	Ar. لكن	Ar. رحمن
bazı	aynı	meal	Kur'an	lakin	Rahman
Ar. + Far. مولدخوان	Far. بدخواه	Far. خواجه	Ar. حقوقاً	Ar. قسماً	Ar. بعضاً
mevlithan	bedhah	hoca	hukuken	kısmen	bazen
Ar. حسّى	Ar. دنيوى	Ar. ملّى	Ar. جملةً	Ar. نسبةً	Ar. حقيقةً
hissî	dünyevi	millî	cümleten	nispeten	hakikaten
Ar. مؤذّن	Ar. جزء	Ar. شئ	Ar. مسئوليت	Ar. سؤال	Ar. منشأ
müezzin	cüz	şey	mesuliyet	sual	menşe

İNCELEME

"ث، ح، ذ، ض، ظ، ع" harfleri sadece Arapça kökenli kelimelerde bulunur.

Aşağıdaki kelimeleri sadece Arapça kökenli kelimelerde bulunan harflerin söylenişlerine dikkat ederek inceleyiniz.

ثابت	ثواب	اثبات	ضربه	ضرر	قاضى
sabit	sevap	ispat	darbe	zarar	kadı
ذكر	ذوق	لذّت	مرحمت	حاكم	حركت
zikir	zevk	lezzet	merhamet	hâkim	hareket
ركوع	عالم	عبرت	منظومه	مظلوم	ظفر
rükû'	âlim	ibret	manzume	mazlum	zafer

SIRA SİZDE

1. Aşağıdaki Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri elif harflerinin okunuşlarına dikkat ederek inceleyiniz. İncelediğiniz kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere yazarak elif harflerini karşıladığı ünlüler açısından değerlendiriniz.

Ar. اعصاب	Ar. آمين	Far. آهنك	Far. آتش	Ar. آخرت	Ar. آبده
Asap (Sinir)	Amin	Ahenk	Ateş	Ahiret	Abide
Ar. اضطراب	Ar. اصرار	Far. ابرو	Ar. ادب	Ar. اجل	Ar. امانت
Izdırap	Israr	Ebru	Edep	Ecel	Emanet
Far. اميد	Ar. افق	Ar. ايضاح	Ar. اعتماد	Ar. اعلان	Ar. اسلام
Ümit	Ufuk	İzah	İtimat	İlan	İslam

2. Aşağıdaki Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri ayın harflerinin okunuşlarına dikkat ederek inceleyiniz. İncelediğiniz kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere yazarak ayın harflerini karşıladığı sesler açısından değerlendiriniz.

Ar. عمومی	Ar. عذر	Ar. عثمان	Ar. علاج	Ar. عِطر	Ar. عسكر
Umumi	Özür	Osman	İlaç	Itır	Asker
Ar. بايع	Ar. صنعت	Ar. فعل	Ar. معصوم	Ar. ساعت	Ar. عنوان
Bayi	Sanat	Fiil	Masum	Saat	Unvan

3. Aşağıdaki Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri dad harflerinin okunuşlarına dikkat ederek inceleyiniz. İncelediğiniz kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere yazarak dad harflerini karşıladığı sesler açısından değerlendiriniz.

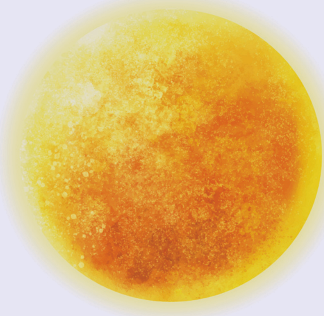
Ar. فرض	Ar. ضعيف	Ar. حضور	Ar. رضوان	Ar. ارض	Ar. رمضان
Farz	Zayıf	Huzur	Rıdvan	Arz, Yer	Ramazan
Ar. تضاد	Ar. امضا	Ar. ضابطه	Ar. معروض	Ar. اراضی	Ar. حوض
Tezat (Zıtlık)	İmza	Zabıta	Maruz	Arazi	Havuz

4. “Bunları Biliyor musunuz?” başlıklı aşağıdaki metni, kırmızı renkle yazılmış Arapça ve Farsça asıllı kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

Bunları Biliyor musunuz?

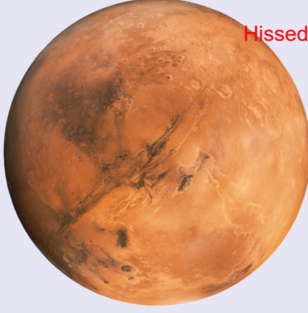
Bunlari Biliyor musunuz?

بونلری بیلیور میسکز؟

Güneşin renginin sarı olduğu düşünülür. Ancak
گونشك رنگنك صاری اولدیغی دوشونولور. آنجق
güneş aslında insan gözü tarafından algılanan tüm
گونش اصلنده انسان گوزی طرفندن آلغیلانان توم
renklerde ışık yayar. Bu nedenle de rengi beyazdır.
رنكلرده ایشیق یایار. بو نه‌دنله ده رنگی بیاضدر.

* * *

Yaz mevsiminde Mars'ın Güneşe bakan yüzünde ekvatora
یاز موسمنده مارسك گونشه باقان یوزنده، أكواتوره
yakın bir bölgede ayakta durabilseydiniz ayaklarınızı
یاقین بر بولكه‌ده آیاقده طورابیلسه‌یدیكز آیاقلریكزی
ılık bir bahar günündeki gibi sıcak his ederken Hissederken
ایلیق بر بهار گونده‌كی گبی صیجاق حس ایدركن
başınız donabilirdi. Çünki büyük oranda Karbon
باشیكز طونابیلیردی. چونكه بویوك اوراده قاربون-
dioksitten oluşan Mars'ın Atmosferinin yoğunluğu Karbondioksit
دیئوقسیتدن اولوشان مارسك آتموسفرینك یوغونلغی
çok düşüktür. Bu durum Mars yüzeyinin hızlı
چوق دوشوكدر. بو طوروم مارس یوزینك خیزله
ısı kayıp etmesine neden olur. kaybetmesine
ایصی غائب ایتمه‌سنه نه‌دن اولور.

* * *

Çikolatanın ham maddesi olan kakao çekirdekleri
چیقولاته‌نك خام ماده‌سی اولان قاقائو چكردكلری،
ilk hasat edildiğinde tatları acıdır ve çikolataya
ایلك حصاد ایدیلدیگنده طاتلری آجیدر و چیقولاته‌یه
benzemez. Kakao çekirdekleri fermente edilir. Ve bu işlem
بكزه‌مز. قاقائو چكردكلری فرمنته ایدیلیر و بو ایشلم
sonucunda çikolataya kendine has tadını veren
صوكوجنده چیقولاته‌یه كندینه خاص طادینی ویرن
kimyasal maddeler açığa çıkar. Çikolatanın içinde
كیمیاسال ماده‌لر آچیغه چیقار. چیقولاته‌نك ایچنده
600'den fazla aroma verici kimyasal madde vardır.
٦٠٠ دن فضله آرومه ویریجی كیمیاسال ماده واردر.

* * *

Hayvanlar dünyasının en zeki üyelerinden biri olan filler
حیوانلر دنیاسنك أك ذكی أویه‌لرندن بری اولان فیللر،
güçlü hafızaları ile bilinir. Filler sürülerindeki
گوچلی حافظه‌لری ایله بیلینیر. فیللر سورولرنده‌كی
30 kadar aile üyesini tanıyabilir. Ayrıca kuraklık
٣٠ قدر عائله أویه‌سنی طانییابیلیر. آیریجه قوراقلق
dönemlerinde alternatif besin ve su kaynaklarının yerini
دونملرنده آلترناتیف بسین و صو قایناقلرینك یرینی
hatırlayabilir
خاطرلایابیلیرلر.

(Genel ağdan alınmıştır.)

5. "Bunları Biliyor musunuz?" başlıklı metinde kırmızı renkle yazılan kelimeler aşağıda verilmiştir. Sözlüklerden yararlanarak verilen kelimelerin kökenlerini bulup aşağıdaki tabloyu örnekteki gibi doldurunuz.

Kelimeler	Arapça	Farsça	Kelimeler	Arapça	Farsça	Kelimeler	Arapça	Farsça
خام	.....	X	حسّ	X	.....	حيوان	X	.....
ماده	X	.....	چونكه	.....	X	دنيا	X	.....
حصاد	X	.....	غائب	X	.....	ذكى	X	.....
خاص	X	.....	رنك	.....	X	فيل	X	.....
كيميا	X	.....	اصل	X	.....	حافظه	X	.....
فضله	X	.....	انسان	X	.....	قدر	X	.....
موسم	X	.....	طرف	X	.....	عائله	X	.....
بهار	.....	X	بياض	X	.....	خاطر	X	.....

OSMANLI TÜRKÇESİ

Osmanlı Türkçesinde Arapça ve Farsça tamlamalar sıkça kullanılır. Bu tür tamlamalarda önce tamlanan sonra tamlayan söylenir. Tamlamalar günümüz Türkçesine aktarılırken sondan başa doğru bir sıra takip edilir.

* Aşağıdaki Arapça yapılı tamlamaları yazılış, okunuş ve anlamlarına dikkat ederek inceleyiniz.

Milletler Arası بين الملل	Rahman ın Kulu عبد الرّحمن	Sahabe nin Hayatı حيات الصّحابه	Alışılagelmiş Olağan Âdet Üstü خارق العاده
beynelmilel (uluslararası)	Abdurrahman (Rahman'ın kulu)	hayatü's-sahabe (sahabelerin hayatı)	harikulade (olağanüstü)

* Aşağıdaki Farsça yapılı tamlamaları yazılış, okunuş ve anlamlarına dikkat ederek inceleyiniz.

Yol Harcı (masrafı, gideri) حرجِ راه	Ulu (Yüce, Saygın) Kişi ذاتِ عالى	İlahi (Allah'ın) Takdir(i) تقديرِ الهى	Yüce Kur'ân قرآنِ كريم
harcırah (yol masrafı, yolluk)	zatıali (yüce, saygın kişi)	takdiriilahi (Allah'ın takdiri, kader)	Kur'an-ı Kerim (Yüce Kur'an)

SIRA SİZDE

1. Aşağıdaki **Arapça ve Farsça kuruluşlu tamlamalarla anlamlarını** örnekteki gibi **eşleştiriniz.** *(Anlamını bilmediğiniz kelimeler için sözlüklerden yararlanabilirsiniz.)*

Tamlamalar			Günümüz Türkçesiyle Anlamları
Resul-i Ekrem	a	h	Allah'ın elçisi
Bi'l-ahare	b	g	Ebubekir hazretleri
Mescid-i Nebevi	c	b	Daha sonra, sonradan
Eyüp el-Ensari	ç	f	Eyüp hazretleri
Ehl-i beyt	d	ç	Ensardan Hz. Eyüp
Fevka'l-ade	e	d	Peygamber'in ev halkı
Hazret-i Eyüp	f	c	Peygamber Mescidi
Hazret-i Ebubekir	g	e	Olağanüstü
Resulullah	h	a	Kerem sahibi, şerefli elçi
			Kitap ehli أهل الكتاب

2. **Bir önceki etkinlikte verilen tamlamaların da yer aldığı "Peygamber Devri" başlıklı aşağıdaki metni okuyunuz.**

PEYGAMBER DEVRİ — Peygamber Devri

پيغمبر دَورى

Medine Halkı Olağan Üstü parlak bir surette Peygamberi Karşılamaya çıktı Hepsi
مدينه خلقى فوق العاده پارلاق بر صورتده پيغمبرى قارشيلامه‌يه چيقدى. هپسى
Resulullah'ın kendi evine misafir olmasını istiyordu Resul-i Ekrem ise
رسول اللّٰهك كندى أوينه مسافر اولمه‌سنى ايستييوردى. رسول اكرم ايسه
Devemizin çöktüğü yer menzilimiz olacaktır buyurdu Deve evvela boş bir
"دوه‌مزك چوكديگى ير، منزلمز اولاجقدر." بويوردى. دوه أوّلا بوش بر
arsaya sonra Eyyüb el-Ensari 'nin hanesi önüne çöktü Daha sonra da
عرصه‌يه صوكره ايّوب الانصارينك خانه‌سى أوكنه چوكدى. داها صوكره ده
evvelki çöktüğü arsaya gidip oturdu Hazreti Eyyüb devenin üstündeki
أوّلكى چوكديگى عرصه‌يه گيدوب اوتوردى. حضرت ايوب دوه‌نك أوستنده‌كى
eşyayı alıp hanesine götürdü Efendimiz de O Misafir.Perver zatın altı yedi ay
اشيايى آلوب خانه‌سنه كوتوردى. افنديمز ده او مسافرپرور ذاتك آلتى يدى آى
kadar misafiri oldu Bilahere O boş arsa satın alındı Ve üzerine Mescidi
قدر مسافرى اولدى. بالآخره او بوش عرصه صاتين آلندى و أوزرينه مسجد
Peygamber inşa edildi Mescidin kıblesi Kudüs'e çevrildi Mekke'de kalan Ehl-i Beyt
نبوى انشا ايديلدى. مسجدك قبله‌سى قدسه چوريلدى. مكّه‌ده قالان اهل بيت
ile Hazreti Ebu Bekir'in ailesi getirildi Resulullah misafir olduğu haneden
ايله حضرت ابوبكرك عائله‌سى گتيريلدى. رسول اللّٰه مسافر اولديغى خانه‌دن
Allah'ın Elçisi
yeni hanesine nakil buyurdu
يڭى خانه‌سنه نقل بويوردى.

Peygamberimizin Ev Halkı → (اهل بيت)

Mescid-i Nebevi = Peygamber Mescidi

Tahirü'l-Mevlevi, *Devr-i Peygamberî Tarihçesi* (Sadeleştirilmiştir.)

2. Verilen metni okuyunuz ve metinle ilgili soruları yazılı olarak cevaplayınız.

- رؤياده سوت ايچمك كمال ايمانه اشارتدر.

  Rüyada / süt / içmek / Kemali İmana / İmanın Olgunluğuna / işarettir

- مؤمنلره حسن ظن عبادتك برنجيلرندندر.

  Müminlere / Hüsnü Zan / ibadetin / birincilerindendir

  Hüsnü Zan = İyi düşünce

- مؤمنلرك گوزل گورديگى شى عندالله گوزلدر.

  Müminlerin / güzel / gördüğü / şey / Allah katında / güzeldir

- بالجمله كتب سماوينك مفتاحى بسملهٔ شريفه در.

  Bilcümle (Bütün) / Semavi Kitapların / miftahı (anahtarı) / Besmele-i Şerife / dir

  Kütübü Semaviye = Semavi Kitaplar

- صلهٔ رحمى قطع و ابوينه عصيان گناه كبائردندر.

  Sıla-i Rahimi / Kat' (Kesme) / Ve / Ebeveyne / isyan / Günah-ı Kebâir / -dendir.

  Günâh-ı Kebâir: Büyük günah

  Sıla-i Rahim: Akrabalık bağlarını yaşatma.

  Ebeveyn: Anne-baba

- بيت اللهى طواف ايتمك ترك اولوندقجه قيامت قائم اولماز.

  Beytullâh'ı / tavaf / etmek / terk / olunmadıkça / kıyamet / kaim / olmaz

  kaim olmak: gerçekleşme

  Beytullah: Allah'ın evi (Kabe)

- صلهٔ رحمى قطع ايدن كيمسه نك نصيبنى جناب الله جنتدن كسر.

  Sıla-i Rahimi / Kat' eden (Kesen) / kimsenin / nasibini / Cenab-ı Allah / Cennetten / keser

- آيلرك افضلى رمضان شريف و زياده محترمى ايسه ذى الحجه در.

  Ayların / efdali / Ramazan-ı Şerif / Ve / Ziyade-i muhterem'i / ise / Zilhicce'dir

  Ziyade-i Muhterem: Saygınlığı fazla

- سلام ويرمك سنّت (...) و عليكم السّلام ديمك فرضدر.

  Selam / vermek / sünnet / demek / farzıdır

- جناب حقّك يانده توبه كار اولان گنجلردن سوگيلى بر شى يوقدر.

  Cenab-ı Hakk'ın / yanında / tevbekar / olan / gençlerden / sevgili / bir şey / yoktur

Mehmet Esat Efendi, *Kenzü'l-irfan*

- **Hangi kelimelerde sadece Arapça kökenli kelimelerde bulunan harfler vardır? Bunları bularak aşağıya yazınız.**

  مفتاح صلهٔ رحم قطع نصيب افضل رمضان محترم ذي الحجّه

  عليكم فرض عبادت

- **Metinde geçen Farsça asıllı kelimeleri tespit ediniz.**

  گناهِ گنج

  ....

- **Metinde geçen Arapça kuruluşlu tamlamaları bularak anlamlarını öğreniniz. Tamlamaları ve anlamlarını aşağıya yazınız.**

  ....

  ....

  ....

- **Metinde geçen Farsça kuruluşlu tamlamaları bularak anlamlarını öğreniniz. Tamlamaları ve anlamlarını boş bırakılan yere yazınız.**

  ....

  ....

  ....

ÜNİTE KONULARIYLA İLGİLİ DAHA FAZLA ÇALIŞMAYA BU KAREKODLA ULAŞABİLİRSİNİZ.

